

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ТВЕРДОГО СИРУ

Анотація: У статті значну увагу приділено сільськогосподарському сектору, а саме ринку твердого сиру. Були проаналізовані коливання міжнародних ринків сиру та проблемі диверсифікації збуту агропромислової продукції України. На тлі загострення глобальної продовольчої кризи та несприятливої політичної ситуації у сфері виробництва та реалізації продукції сільського господарства в Україні, ця тема є надзвичайно актуальна. Метою роботи є знаходження шляхів розширення каналів збуту та розгляд позиції українських підприємств на міжнародних ринках твердих сирів.

Ключові слова: міжнародна торгівля, міжнародний ринок твердого сиру, тенденції на ринку твердого сиру, сільськогосподарська продукція, конкурентні переваги, український ринок твердого сиру.

**КОНКУРЕНТНЫЕ ПРЕИМУЩЕСТВА
УКРАИНЫ НА МИРОВОМ РЫНКЕ
ТВЕРДОГО СЫРА**

Аннотация. В статье значительное внимание уделяется сельскохозяйственному сектору, а именно рынку сыра. Были проанализированы колебания международных рынков сыра и проблемы диверсификации сбыта агропромышленной продукции Украины. На фоне обострения глобального продовольственного кризиса и неблагоприятной политической ситуации в сфере производства и реализации продукции сельского хозяйства в Украине, эта тема чрезвычайно актуальна. Целью работы является нахождение путей расширения каналов сбыта и рассмотрение позиции украинских предприятий на международных рынках твердых сыров.

Ключевые слова: международная торговля, международный рынок твердого сыра, тенденции на рынке сыра, сельскохозяйственная продукция, конкурентные преимущества, украинский рынок твердого сыра.

**COMPETITIVE ADVANTAGES
OF UKRAINE ON THE INTERNATIONAL
CHEESE MARKET**

Abstract. Considerable amount of attention is given to the agricultural sector, to be precise, to the cheese market. Fluctuations in international markets of cheese and the problem of diversification of sales of agricultural produce in Ukraine were analyzed. On the aggravation of the global food crisis and unfavorable political situation in the production and sale of agricultural products in Ukraine, this topic is very relevant. The aim is to find ways to expand distribution channels, and analyze the position of Ukrainian enterprises in international markets cheese.

Key words: international trade, international cheese market, cheese market trends agricultural production, Ukraine's competitive advantages, the Ukrainian cheese market.

Вступ. Серед глобальних проблем, що безпосередньо впливають на долю людства, окремо виділяють продовольчу, оскільки це є одним із найбільш актуальних питань сучасності. Україна є індустріально-аграрною державою, і АПК є важливою частиною нашої національної економіки. Твердий сир, що традиційно займає високі позиції у структурі нашого експорту, є доволі прибутковим. Однак, ринок сиру є одним із самих складних ринків молокопродуктів, оскільки вартість виробництва сиру залежить від багатьох факторів (кліматичні, ціни на ресурси). Більш того, основні країни-експортери сиру в той же час є і основними світовими імпортерами. Серед них США, Австралія, ЄС і Швейцарія.

В останні роки відбувалось зростання міжнародних цін на молочну продукцію в основних країнах-експортерах (США, ЄС, Австралії й Новій Зеландії), що супроводжувалось швидким ростом виробництва молока у світі.

За даними 2012 року найбільшу кількість сиру імпортує Росія — 315 тис. тонн, на другому місці Японія — 205 тис. тонн, а на третьому США — 108 тис. тонн. Найбільшим виробником сирів у світі є ЄС, його частка в 2012 році склала 47 % або 7,08 млн т. Також з даного регіону експортується найбільша кількість даного продукту у світі, у 2012 році — 591 тис. тонн.

Другим місце у світовому виробництві сирів займає США, у 2012 році експорт склав — 4,807 млн т. А імпорт склав — 224 тис. тонн, що на 29,5 % більше, ніж у 2011 році та на 12 % менше від прогнозованого обсягу в 2013 році.

Український експорт сиру на 90 % йде в Росію, це пояснюється територіальною близькістю і низькими стандартами якості РФ. Але поточна політична ситуація між Україною та Росією загрожує значно знизити ці показники [2].

На таких умовах працювати українським сироварам дуже важко, що як наслідок, призводить до зниження виробництва. При чому Україна вивозить 35—38 % усіх вироблених сирів, це означає, що ціни на внутрішньому ринку суттєво залежать від експортного ринку.

Для забезпечення стабільних рівнів продаж за межами країни, треба розуміти загальносвітові причини що призводять до зміни попиту та пропозиції на різних товарних ринках: сезонні коливання, історичні уподобання, погодні фактори, зміни чисельності населення, зміни купівельної спроможності тощо. Безумовно, частина факторів підлягає прогнозуванню за допомогою математичних методів з високою ймовірністю за допомогою аналізу статистичної інформації а частина може бути спрогнозована з певною похибкою, відповідно стратегія поведінки на товарних ринках повинна бути розроблена в кількох варіантах. Також, значний вплив на розробку політики поведінки фірми на світових товарних ринках мають різного роду бар'єри: митні, національні, політичні та інші, що також необхідно враховувати.

Саме тому на основі даних з агентства Businessstat [1] було розроблено прогноз розвитку галузі твердих сирів в Україні на 2014—2016 роки. Однак враховуючи, що робота була написана до сумнозвісних подій лютого 2014 року, ці прогнози є дійсними лише за умов мирного врегулювання конфлікту між Україною та Російською Федерацією.

Постановка завдання. Основною метою є обумовлення напрямків диверсифікації каналів збуту на міжнародних ринках, аналіз переваг і недоліків галузі сироваріння в Україні, прогнозування майбутніх змін обсягів виробництва та реалізації твердого сиру в Україні та світі та пропонування можливих шляхів підвищення конкурентних переваг українських виробників на світовому ринку твердого сиру.

Результати. Згідно з прогнозом, у 2014—2016 роках зростання обсягів виробництва сирів в Україні, як і у світі, буде тривати. У 2016 році загальний обсяг виробництва сирів складе 281,87 тис. тонн, а середні темпи зростання виробництва сирів складатимуть 1,74 % відносно попереднього року [1].

У 2014—2016 роки обсяги реалізації сирів в Україні практично не зростатимуть. У 2014 році навіть прогнозується мінімальне падіння (-0,08 %). Український ринок сирів становитиме 198,67 млн тонн у 2016 році.

Проте, обсяг реалізації сирів у СНД у цей період буде рости приблизно на 1,9 % за рік і в 2016 році складе 1,26 млн тонн. Частка України збільшиться з 16,6 % у 2013 році до 17,7 % у 2016 році. Споживання сиру в світі зростатиме ще швидше — 2,1 % за рік.

У 2014—2016 роках натуральний обсяг імпорту сирів в Україну буде рости в середньому на 0,91 % у рік і в 2016 році складе 12,28 тис. тонн. За попередніми прогнозами, у найближчі три роки відсоток імпортової продукції в загальному обсязі продажів сирів у країнах СНД буде рости й в 2016 році складе 41,4 %. Але частка України буде зменшуватись. У 2016 році обсяг імпорту сирів у країні СНД складе 0,52 млн тонн, що на 11,4 % більше аналогічного показника в 2013 р. Світова доля у імпорті сирів залишиться практично на тому ж рівні — 0,2 % [3].

Вартісні обсяги імпорту сирів за аналогічний період зростатимуть впевненіше.

Основні зміни для українських виробників сиру відбуваються саме на зовнішньому ринку. Аналіз структури експорту за 9 місяців 2013 року показують, що 83,8 % експорту у натуральному вимірі реалізується в Російській Федерації. Другим за розміром імпортером вітчизняної продукції є Казахстан, який споживає 14,4 % сиру.

Тобто, дві країни СНД охоплюють 98,2 %. Крім них український сир представлений на ринках Молдови, Азербайджану, Вірменії, Грузії, Ізраїлю, Киргизстану, Об'єднаних Арабських Еміратів, Сполучених Штатів Америки та Туркменістан. Але на останні 9 країн приходить лише 7,8 % українського експорту.

У вигляді матриці наведено сильні і слабкі сторони вітчизняних виробників сиру, а також шансів і ризиків, які можуть виникнути під дією ряду факторів (рис. 1).

Проте у перспективі очікується збільшення виробництва й активності торгівлі на світовому ринку сиру, як наслідок зростаючого попиту. Як приклад, Китай за три роки збільшив споживання сиру на 20 %, а Корея — на 53 %. Світові ціни на сир продовжать рости.

Сильні сторони:	Слабкі сторони:
Значна кількість виробників молока та сиру	Низька якість молока
Наявність власної сировинної бази	Обмежений доступ до джерел банківського фінансування
Росія збільшує споживання сиру. У 2016 році 3 місце за імпортом сиру	Практична відсутність диверсифікації експорту
Відсутність у Казахстану власної сировинної бази і зростання імпорту	Зростання ціни на сировину (молоко)
Відносно низькі витрати на заробітну плату	Відсутність стабільності щодо державної підтримки виробника
Можливості:	Загрози:
Зростання обсягів споживання сиру та молочної продукції на світовому ринку	Валютні ризики. Знецінення рубля, валюти основного імпортера українського сиру
Зростання цін сиру та молочної продукції на світовому ринку	Можливі обмеження експорту сиру в РФ у рамках угоди СОТ
Іноземні інвестори проявляють значний інтерес до галузі	Зміцнення позицій конкурентів — імпортерів
Можливість зняття бар'єрів виходу на ринок ЄС	Політична нестабільність
Стрімкий ріст споживання сиру в Азії	Відсутність законодавчих змін, спрямованих на розвиток галузі

Рис. 1. Матриця SWOT-аналізу виробників сиру України

Джерело: розроблено автором на основі [8, 9].

Росія стане ще більшим імпортером сиру у світі і в 2016 році за імпортом посідає 3 місце. Крім того, в РФ у 2013 році істотно скоротилось виробництво сирів і продовжуватиме скорочуватись.

Білорусь посідає п'яте місце в рейтингу країн-експортерів сиру і є основним конкурентом України на ринку РФ, але у 2014 році скоротить свій експорт.

Казахстан буде залишатися великим імпортером сирів, у країні немає сировини для власного виробництва цього продукту. А це є можливістю для українських сироробів.

Не менш цікавими ринками для України можуть бути Індія з мільярдним населенням. Також ринки Близького Сходу — Об'єднані Арабські Емірати.

Висновки. Отже, згідно з наведеними прогнозами попит на сир буде зростати, що буде сприяти збільшенню обсягів продажу українського сиру. Щодо нових каналів збуту, то доцільно зазначити що повністю замінити Російський ринок буде неможливо, однак пріоритетними є напрямки поставок продукції у такі країни, як Китай, Єгипет, Африка. Тобто, до тих країн, чиї стандарти якості є нижчими ніж у Європі. Щодо Європи, то ми потенційно зацікавлені в цьому ринку, однак для того щоб вийти на європейські ринки наше виробництво потрібно сертифікувати, а зважаючи на якість нашої сировини, це — малоймовірно. Щодо можливих шляхів підвищення нашої конкурентоздатності слід зазначити, що ми маємо доволі потужну молочну базу для виготовлення великих обсягів сирів. Тому вклавши кошти в переоснащення ланок заготовки сировини та зберігання, ми зможемо отримувати дешеву високоякісну сировину, що дозволить ввійти на ринки ЄС та США.

Список використаних джерел

1. Анализ мирового рынка сыров 2007—2013 гг., прогноз на 2014-2016 гг. — Businesstat. — 96 с.
2. Анализ рынка сыров в России в 2007—2013 гг., прогноз на 2014-2016гг. — Businesstat. — 122 с.
3. Анализ рынка сыров в странах СНГ в 2007-2013 гг., прогноз на 2012-2016 гг. — Businesstat. — 44 с.

4. Гапоненко Т. М. Логістичні концепції в системі просування молочних продуктів на ринок / Т. М. Гапоненко // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. — 2012. — № 2. — С. 147—152.
5. В. М. Клочко // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. — 2008. — N 10. — С. 129—133.
6. Нечай О. Со скоростью света // Сайт журнала «Компьютерра», <http://www.computerra.ru/hitech/perspect/32153/>
7. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності: <http://www.kmu.gov.ua/dmsu/doccatalog/document?id=332580>.
8. Царенко О.В. Методи оцінки конкурентних переваг галузі промислових регіонів України / Царенко О.В. // Економічний простір. — 2009. — №23/1. — С. 195—207.
9. Шкоропад Л. Якість та конкурентоспроможність вітчизняної молочної продукції / Л. Шкоропад // Техніка і технології АПК : науково-виробничий ж-л. — 2012. — № 1. — С. 34—36.
10. Greenaway D., Gorg H., Kneller R. Globalization and Productivity. — New York: Edward Elgar Publishing, 2008. — 1104 p.
11. Michie J. The Handbook of Globalization. — New York: Edward Elgar Publishing, 2003. — 448 p.
12. Standard International Trade Classification <http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=14&Top=2&Lg=1>.

29.10.2014 р.